

А. Е. Молодецький, канд. геогр. наук, доцент;

Т. Д. Борисевич, канд. геогр. наук, доцент;

М. Л. Орлова, канд. геогр. наук, ст. лаб.;

Л. Д. Васильєва, асп., ст. лаб.

Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова,

кафедра географії України,

Шампанський пров., 2, Одеса, 65058, Україна

РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНІ ТА КРАЄЗНАВЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ КАФЕДРИ ГЕОГРАФІЇ УКРАЇНИ

Спеціалізацією кафедри географії України є випуск фахівців з географічного краєзнавства і туризму. Тому дослідження співробітників кафедри зосереджені в першу чергу на цій тематиці. За останні роки можна підвести певні підсумки таких досліджень. Саме таку мету переслідує дана стаття, а саме — визначити провідні досягнення в напрямках рекреаційно-туристичних та краєзнавчих набутків фахівців кафедри. За 13 років роботи кафедри були напрацьовані важливі напрями цих досліджень: ідентифікація, оцінка та популяризація певних рекреаційних і туристичних ресурсів північного Причорномор'я; аналіз їх атрактивності для тих чи інших типів рекреаційно-туристичних занять, характеристика можливостей залучення певних ресурсів для вітчизняного та іноземного туризму, створення нових маршрутів тощо. Розглянуті також краєзнавчі напрями географічних досліджень, які здійснюються з пріоритетом екологізації та раціоналізації природоохоронної діяльності на місцевому та регіональному рівнях для збереження пам'яток природи, історії та культури для нащадків.

Ключові слова: рекреаційно-туристичні дослідження, географічне краєзнавство, Українське Причорномор'я, туристичні ресурси, географічне країнознавство.

Вступ

З моменту створення кафедри географії України в Одеському університеті імені І. І. Мечникова у вересні 1996 року її науковою та освітньою спеціалізацією став напрямок географічного краєзнавства, країнознавства і туризму. Цей науково-освітній напрям був згодом закріплений у вигляді випускаючої спеціалізації для бакалаврів, спеціалістів та магістрів, підготовку яких веде даний підрозділ університету. Для цього фахівці кафедри мали довести та повсякчасно підтверджувати своїми науковими здобутками і публікаціями здатність забезпечити відповідну спеціалізацію в рамках географічної спеціальності. Минулі роки роботи показали, що в цілому цією спеціалізацією охоплюється все більше та більше зацікавлених осіб: абітурієнтів, студентів інших підрозділів, випускників інших кафедр для роботи над дисертаційними роботами, для ініціативних чи замовних досліджень тощо. Тому дані дослідження можуть вважатися *актуальними*

для фахівців з даних наукових напрямків, а також суміжних фахових дисциплін, наприклад, в галузях соціальної географії, раціонального природокористування, конструктивної географії тощо. *Об'єктом* дослідження даної статті є матеріали наукових публікацій співробітників кафедри географії України в *предметній сфері* рекреаційно-туристичного господарства і географічного краєзнавства.

Матеріали і методи дослідження

Матеріалами даного дослідження послужили публікації співробітників кафедри за період 1996–2009 рр. у всіх доступних формах: у монографічних виданнях, фахових виданнях різних дисциплінарних наукових напрямів, збірниках матеріалів наукових конференцій, з'їздів, симпозіумів та нарад; у краєзнавчих наукових та науково-популярних виданнях тощо. Провідним використаним методом став *контент-аналіз* цих джерел на відповідність вибраному тематичному напрямку.

Результати дослідження та їх аналіз

Рекреаційне господарство через загальновідомі кризові явища після розпаду СРСР та створення незалежної України зазнало за минулі десятиліття помітних змін. Вони стосувалися перш за все лікувальних та оздоровчих рекреаційних закладів санаторного типу, які за ємкістю та комфортністю перестали відповідати сучасним вимогам. За масовістю відпочинкових місць на провідні позиції почали виходити готелі та туристичні пансіонати і бази відпочинку з обмеженим спектром додаткових оздоровчих та лікувально-реабілітаційних функцій. *Метою* рекреаційних, рекреаційно-туристичних та географо-краєзнавчих досліджень стає виявлення актуальних особливостей трансформацій у рекреаційному господарстві, туристичній сфері та ін. споріднених галузях в сучасних суспільних умовах. *Завданням* співробітників кафедри за минулі роки стали предметні дослідження цієї сфери в межах територій Одеської, Миколаївської та Вінницької областей [15, 16, 26], а також окремих територіально-аквальних комплексів лиманів Причорномор'я [9, 10, 21, 27] і окремих населених пунктів та місцевостей. Другим за значенням *завданням* були краєзнавчі студії, які створювали характеристику генези сучасних рекреаційно-туристичних структур території та висвітлювали передумови їх подальшого розвитку. В цих роботах не тільки був проведений покомпонентний аналіз рекреаційних ресурсів та закладів вищезазначених територій, зокрема, їх найважливіших природних та культурно-історичних ресурсних компонентів, а головне — надані інтегровані характеристики їх взаємодії, які дають змогу оцінити взаємодоповнюючі та взаємодіючі чинники територіальних рекреаційних систем цього краю. Найбільш актуальним підсумком таких досліджень стала комплексна характеристика окремих найбільш відомих та диверифікованих за функціональною структурою курортів, як, наприклад, Куяльник та Сергіївка на Одещині [4, 23, 24]. Для оцінки рекреаційної атрактивності

відповідних територій вкрай важливим став аналіз наявної екологічної та санітарно-епідемічної ситуації. Такі дослідження проводилися, наприклад, для територій лиманів Українського Придунав'я [17], Хаджибейського лиману в межах Одеської агломерації [20], Винничини [25], міста Іллічівськ [28]. Саме в цих роботах розглядався один з найважливіших лімітуючих чинників подальшого розвитку рекреаційних систем Причорноморських адміністративних областей України — недостатній розвиток екологічної інфраструктури: водопідготовки, водопостачання, відведення та очищення стічних вод та пов'язаний з цим стан з перевищенням багатьох показників захворюваності з окремих хвороб епідемічного та неепідемічного характеру серед постійного місцевого населення і відпочиваючих.

Дослідження співробітників кафедри в галузі географії туризму також здійснювались у різних напрямках та охоплювали різні таксономічні рівні. Першим ґрунтовним каменем в цьому напрямі була розробка і апробація безпосередньо авторського туристичного маршруту по історичному центру мільйонної Одеси “Заповідна Одеса” [12]. Згодом ця частина міста отримала за указом Президента України заповідний статус та зараз включена до “кандидатів” на занесення в список-реєстр пам'яток всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО як припортова міська забудова кінця XVIII — початку XX століття. Для знайомства з окремими важливими туристичними об'єктами досліджувалися, зокрема, характеристики найбільшого в Україні пасажирського порту та його морського вокзалу [14, 18]. Ці дослідження послужили підґрунтям виконання роботи з організації спеціальних туристичних маршрутів для проведення Чемпіонату Європи з футболу Євро-2012 року в Одесі та її територіальному оточенні згідно з Наказом Державної служби туризму і курортів Міністерства культури і туризму України 2008 року. Незважаючи на відсутність Одеси в кінцевому списку міст проведення Євро-2012, наказом міністра культури і туризму України дані маршрути були перевключені в офіційний перелік обслуговуючих заходів чемпіонату для використання європейськими асоціаціями футбольних вболівальників.

Другим важливим напрямом туристичних досліджень стали роботи в галузі етнічного туризму, створені на матеріалах південної та центральної України у 2003–2008 рр. За визначенням М. Л. Орлової, “етнічний туризм — це підвид пізнавального туризму, метою якого є ознайомлення з матеріальною та духовною культурою певного етносу... на відповідній території” [32, с. 6]. Тому вивчення ресурсів, процесів та наслідків етнічного туризму стосувалися, зокрема, німецького, болгарського, сербського, російського етносів [7, 29, 30, 31], а також окремих населених пунктів, заснованих представниками даних етносів чи заселених ними в різний час. Підсумком цих досліджень став захист дисертації М. Л. Орлової під науковим керівництвом А. Е. Молодецького [32]. Дуже важливою виявилася топонімічна частина таких досліджень, яка здатна була частково трансформувати не тільки спрямування туристичних подорожей, а й змінити суспільну думку щодо доцільності збереження первісних назв населених пунктів. Для цього співробітником кафедри навіть вдалося провести спеці-

альні громадські слухання у Всеукраїнському центрі болгарської культури [1]. Але багаточисленні виступи на підтримку відновлення хоча б частини історичних топонімів, які в радянський час були замінені на сумнівні безадресні Приморські, Степові, Іванівки та Виноградівки, на жаль, через певні фінансові застереження не знаходять реальної владної підтримки для вирішення.

Третім напрямком туристичних досліджень, які в цілому межують з краєзнавчими, стали реалізовані на кафедрі маршрути студентських навчальних місцевих, регіональних та закордонних практик, а також особистих екскурсій викладачів. Початковим поштовхом для цього стала перша організація в післярадянський час на геолого-географічному факультеті закордонної (за межами СНД) практики географів у Болгарію у 1999 році [5]. В наступні роки ця практика була і залишається провідною закордонною практикою студентів спеціалізації “Географічне краєзнавство. Туризм”. Згодом її урізноманітнення відобразилося у розробці спеціальних студентських маршрутних практик у чорноморських областях Болгарії [19], прикарпатських воєводствах Польщі та Варшаві [8], а також на узбережжі Босфора та Мармурового моря у Туреччині [6]. Є певні сподівання, що у наступні роки, за більш сприятливих економічних умов, студентські маршрутні практики, вдасться здійснити в Румунії, Сербії, Чорногорії, Угорщині, Хорватії, Австрії, Чехії, Італії та інших країнах, де відповідні маршрути вже частково апробовані викладацьким складом кафедри [11].

В цілому туристичний напрям наукових досліджень і публікацій співробітників кафедри став підґрунтям для запрошення декількох фахівців у туристичні фірми та агенції для консультацій, а особливо під час підготовки до Чемпіонату Європи з футболу Євро–2012. Також помічається інтерес до відповідних розробок з боку управлінських структур обласної держадміністрації та Одеського міськвиконкому.

Краєзнавчий напрям досліджень в останні роки на кафедрі був пов’язаний зі шкільною географічною освітою і спрямований на допомогу вчителів, який, особливо у позакласній роботі, відчуває суттєвий дисбаланс між історичними та географічними краєзнавчими джерелами. Важливою віхою для цього стали розроблені за участю географів з величезним досвідом типові краєзнавчі екскурсії в Одеській області [2]. З цього часу за методикою, розробленою фахівцями Академії педагогічних наук України, на кафедрі за стандартним набором показників починається накопичення банку краєзнавчої географічної інформації по кожному з адміністративних районів Причорномор’я і окремих суміжних областей Поділля, Прикарпаття і Центральної України. Прикладом використання цього банку інформації стало видання краєзнавчого нарису Татарбунарського району Т. Д. Борисевич і О. Л. Ченковою [3]. За ініціативою студентів старших курсів бакалаврів та магістрів краєзнавчі дослідження розповсюджуються на інші регіони країни (наприклад, 1999 р. на прикарпатський Калусь [23]). Важливим аспектом кафедральних краєзнавчих досліджень є їх екологічне та природоохоронне спрямування [22], чому сприяє участь як співробітників, так і студентів у тематичних та чергових наукових кон-

ференціях ОНУ, ОДЕУ, ІНВАЦ та інших організацій. Особливо активну участь у презентації цих досліджень приймали аспіранти і магістри кафедри Л. Д. Васильєва, Л. О. Царук, М. Л. Орлова, С. Ю. Верстюк. Помітний досвід дав також тривалий період представництва кафедри у видавництві журналу Одеського обласного управління освіти і науки для вчителів різних спеціальностей “Краеведческий вестник” (2001–2006 рр.), який привернув увагу не тільки освітян, а й представників туристичного бізнесу та видавництва. Очевидно, що це сприяло розширенню контактів між співробітниками кафедри і туристичних фірм для особистого знайомства з популярними масовими та ексклюзивними туристичними продуктами та залучення до цього студентів кафедральної спеціалізації, що виявилось у проведенні і останнім часом переддипломних виробничих практик за фахом саме в туристичних агенціях. В цілому треба підкреслити, що краєзнавча робота географів кафедри не конкурує з історико-краєзнавчими дослідженнями, а йде по лінії екологізації краєзнавчих знань і відповідних масових туристичних занять, в бік створення природоохоронного світогляду у школярів і студентів, їх стійкого, стабільного та ощадливого користування всіма видами ресурсів з оглядом на потреби в цьому прийдешніх поколінь.

Висновки

Порівняно молода кафедра географії України, яка на географічному відділенні відрізняється дуже обмеженими дослідницькими та організаційними ресурсами, все ж робить значні зусилля для того, щоб гідно сприйматися серед споріднених вишів України, де останнім часом дуже активно розвивається науковий і освітній напрям “Туризм” (Київський, Львівський, Таврійський, Чернівецький національні університети та ін.). Головним *теоретичним результатом* даного дослідження можна вважати підведення попередніх підсумків робіт співробітників кафедри в галузі рекреаційно-туристичних і географо-краєзнавчих досліджень за останні роки. *Практичними результатами* такої праці можуть вважатися втілення рекреаційних і туристичних наробок у відповідні національні і міждержавні проекти, зокрема:

1. З українсько-британського проекту комплексного управління приморською смугою навколо Тилігульського лиману.
2. З міжнародного проекту розвитку екологічних форм туризму на Чорноморському узбережжі за участю фахівців України, Туреччини, Болгарії і Румунії під егідою Центрального офісу Чорноморської комісії у Стамбулі.
3. З українсько-болгарського проекту підготовки фахівців-країнознавців для шкіл районів з болгарським населенням Південно-Західного регіону Одещини, Запорізької області та АР Крим.
4. З проекту Міністерства культури та туризму України по створенню мережі туристичних маршрутів, їх паспортизації та виявленню об’єктів туризму для проведення заходів культурно-туристичного обслуговування Чемпіонату Європи з футболу Євро-2012.

5. З проекту порівняльних досліджень курортно-рекреаційних ресурсів північно-західного Причорномор'я України та північно-східних областей Болгарії, між фахівцями ОНУ ім. І. І. Мечникова та Шуменського університету ім. еп. Костянтина Преславського.

Є сподівання, що розвиток географічного краєзнавства, рекреаційної географії та географії туристичної діяльності в Одеському національному університеті набуде належної уваги та підтримки, що дасть змогу фахівцям цього профілю суттєво поглибити рівень фахових досліджень у цій царині.

Література

1. Амброз Ю. А. “Круглый стол” во Всеукраинском центре болгарской культуры // Краеведческий вестник, 2006, №2 (26). — С. 42–43.
2. Амброз Ю. А., Борисевич Т. Д., Молодецкий А. Э. Типовые краеведческие маршруты в школьной географии Одесской области // Краеведческий вестник, 2001, № 1(15). — С. 27–35.
3. Борисевич Т. Д., Ченкова О. Л. Татарбунарский район: краеведческий вестник, 2003, № 2 (20). — С. 11–28.
4. Васильева Л. Д. Сергеевка и Албена: сравнительные особенности черноморских курортов // Краеведческий вестник, 2006, № 2 (26). — С. 21–26.
5. Молодецкий А. Две хиляди километра географска практика на одески студенти в България // Роден край, брой 45 (442), 6 ноября, 1999. — С. 5.
6. Молодецкий А. Э. Первый опыт страноведческой практики одесских географов в Турции // Краеведческий вестник, 2005, № 2 (24). — С. 4–15.
7. Молодецкий А. Э. Перспективные аспекты сербского этнического туризма в Украинском Причерноморье // Черноморская каравелла — 2004. Сборн. материалов фестиваля-симпозиума. — Одесса: ОЦНТЭИ, 2004. — С. 102–105.
8. Молодецкий А. Э. Страноведческая экскурсия одесских географов в Польше // Краеведческий вестник, 2004, № 1 (21). — С. 38–44.
9. Молодецкий А. Э. Туристско-рекреационные ресурсы Тилигульского лимана и их использование // Причорноморський екологічний бюлетень, 2004, № 2 (12). — С. 154–163.
10. Молодецкий А. Э. Туристско-рекреационный потенциал побережья Шаболатского лимана // Устойчивое развитие туризма на Черноморском побережье. Сборн. материалов международного симпозиума. — Одесса: ОЦНТЭИ, 2001. — С. 46–54.
11. Молодецкий А. Э. Тысячелетняя Прага: опыт географической экскурсии одесситов в сердце Европы // Краеведческий вестник, 2006, № 2 (26). — С. 3–16.
12. Молодецкий А. Е. Заповідна Одеса. Міський туристичний маршрут // Краєзнавство та шкільний туризм, 1997, № 10 (15). — С. 2–3.
13. Молодецкий А. Е. Куяльницький курорт Одеси // Краєзнавство. Географія. Туризм, № 19 (120). — С. 1–2.
14. Молодецкий А. Е. Морські ворота України // Краєзнавство. Географія. Туризм, 1999, № 11 (112). — С. 7.
15. Молодецкий А. Е. Природно-рекреаційні туристичні ресурси Одещини: наявний потенціал і проблеми використання // Туристично-краєзнавчі дослідження. Випуск І. Матеріали III Всеукраїнської наукової конференції “Туризм в Україні: економіка та культура”, Част. 1, К. : КМ-Трейдінг, 1998. — С. 292–295.
16. Молодецкий А. Е. Рекреаційний потенціал Миколаївського Причорномор'я: природні ресурси та їх використання // Туристично-краєзнавчі дослідження. Вип. 2. — К. : ЧП Кармаліта, 1999. — С. 264–272.
17. Молодецкий А. Э., Борисевич Т. Д., Пересторонина С. Ю. и др. Экологические аспекты хозяйственной деятельности на территории украинского Придунавья // Экологические проблемы городов, рекреационных зон и природоохранных территорий. Сборн. научн. статей. — Одесса, ОЦНТИ, 2000. — С. 118–123.

18. Молодецкий А. Э., Великая И. А. Пассажирский терминал Одесского порта — туристические ворота страны // Устойчивое развитие туризма на Черноморском побережье. Сборн. материалов 2-го международного симпозиума. — Одесса, ОЦНТЭИ, 2002. — С. 136–138.
19. Молодецкий А. Э., Орлова М. Л. Причерноморские маршруты болгарской практики одесских географов // Краеведческий вестник. — 2002. — № 1 (17). — С. 34–39.
20. Молодецкий А. Э., Пересторонина С. Ю., Борисевич Т. Д., Шатохина Л. Н. Медико-экологические аспекты использования Хаджибейского лимана // Вода и здоровье: Сборн. научн. трудов. — 2002. — Одесса, ОЦНТЭИ, 2002. — С. 118–123.
21. Молодецкий А. Э., Просенюк В. С., Потапова И. Ю. Рекреационные ресурсы Тилигульского лимана и прилегающих территорий // Устойчивое развитие туризма на Черноморском побережье: Сборн. материалов 2-го международного симпозиума. — Одесса: ОЦНТЭИ, 2002. — С. 139–145.
22. Молодецкий А. Э., Царук Л. О. Экологические аспекты функционирования территориально-аквальной системы Сухого лимана // Вісник Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова. Географічні та геологічні науки. — 2008. — Том 13. — Вип. 6. — С. 99–105.
23. Молодецький А. Е., Борисевич Т. Д., Гриців О. Я. Місто Калущ: сучасні екологічні, соціальні та виробничі проблеми // Краєзнавство. Географія. Туризм. — 1999. — № 39 (140). — С. 6–7.
24. Молодецький А. Е., Васильєва Л. Д. Перспективні особливості розвитку і функціонування курорту Сергіївка // Причорноморський екологічний бюлетень. — 2008. — № 1. — С. 184–189.
25. Молодецький А. Е., Підгорна О. М. Дослідження взаємовпливу стану довкілля та захворюваності населення регіону задля запобігання надзвичайних ситуацій // Причорноморський екологічний бюлетень. — 2004. — № 4 (14). — С. 126–134.
26. Молодецький А. Е., Підгорна О. М. Особливості екологічного стану територій рекреаційного використання Вінницького Поділля // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія географія, 2004, № 2. Част. 2. — С. 181–184.
27. Молодецький А. Е., Царук Л. О. Курортно-рекреаційне використання лиманів Дунай-Дністровського межиріччя // Причорноморський екологічний бюлетень. — 2007. — № 4. — С. 34–39.
28. Молодецкий А. Э., Царук Л. О. Экологические аспекты развития рекреационного хозяйства Ильичевска // Екологія міст та рекреаційних зон: Збірн. матеріалів наук. конференції. — Одеса: ІНВАЦ, 2008. — С. 188–192.
29. Орлова М. Л. Географический анализ топонимов поселений болгарских колонистов на территории Одесской области // Краеведческий вестник. — 2005. — № 2 (24). — С. 23–32.
30. Орлова М. Л. Дослідження розвитку етнічних форм сільськогосподарського землекористування у Причорномор'ї (на матеріалах Кучурганської групи німецьких колоній) // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Серія: Географія. — Вінниця: Тезис, 2008. — Вип. 15. — С. 185–193.
31. Орлова М. Л. Перспективні об'єкти етнічного туризму на Одещині (на матеріалах Кучурганської групи німецьких колоній) // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. — 2007. — Вип. 18. — С. 186–194.
32. Орлова М. Л. Ресурси етнічного туризму регіону: суспільно-географічна оцінка (на матеріалах Одеської області): Автореф. дис. ... канд. геогр. наук. — Одеса, ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2009. — 20 с.

А. Э. Молодецкий, канд. геогр. наук, доцент

Т. Д. Борисевич, канд. геогр. наук, доцент

М. Л. Орлова, канд. геогр. наук, ст. лаб.

Л. Д. Васильева, асп., ст. лаб.

Одесский национальный университет им. И. И. Мечникова,

кафедра географии Украины,

Шампанский пер., 2, Одесса, 65058, Украина

РЕКРЕАЦИОННО-ТУРИСТИЧЕСКИЕ И КРАЕВЕДЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ КАФЕДРЫ ГЕОГРАФИИ УКРАИНЫ

Резюме

Выпуск специалистов по географическому краеведению и туризму является специализацией кафедры географии Украины. Поэтому научные исследования сотрудников кафедры сосредоточены в первую очередь на этой тематике. За истекшие годы можно подвести определенные итоги таких изысканий. Именно такую цель преследует данная статья — определить главные достижения специалистов кафедры в рамках рекреационно-туристического и краеведческого направления исследований. За 13 лет работы кафедры было реализовано несколько важнейших направлений подобных исследований: идентификация, оценка и популяризация определённых рекреационных и туристических ресурсов северного Причерноморья; анализ их аттрактивности для тех или иных типов рекреационно-туристических занятий, характеристика возможностей вовлечения определённых ресурсов для отечественного и иностранного туризма, создание новых маршрутов и т. п. Рассматриваются также краеведческие направления географических исследований, которые осуществляются с учетом приоритетов экологизации и рационализации природоохранной деятельности на местном и региональном уровнях для сохранения памятников природы, истории и культуры для будущих поколений.

Ключевые слова: рекреационно-туристические исследования, географическое краеведение, Украинское Причерноморье, туристические ресурсы, географическое страноведение.

Molodetsky A. E. , candidate of geographical sciences, associate professor
Borisevich T. D., candidate of geographical sciences, associate professor
Orlova M. L., candidate of geographical sciences, senior laboratory assistant
Vasylyeva L. D., graduate student, senior laboratory assistant
Odessa Mechnikov's National University
Department of Geography of Ukraine
Shampansky l., 2, Odessa, 65058, Ukraine

RECREATIONAL, TOURIST AND REGIONAL STUDIES OF THE DEPARTMENT OF GEOGRAPHY OF UKRAINE

Summary

The Department of Geography of Ukraine is specialized in training of specialists in Geographical Regional Studies and Tourism. That is why the staff of the Department is predominately engaged in researches in that field. Certain results of such studies in the recent years may be summarized. And this is the purpose of this article, specifically, to determine the main achievements of the Department's specialists in the field of recreational, tourist and regional studies. During the 13 years of its work, important areas of these studies were developed: identification, assessment and popularization of certain recreational and tourist resources of Southern Black Sea Region; analysis of the attractiveness of such resources for certain kinds of recreational and tourist activities; characteristics of possibilities to engage certain resources in domestic and foreign tourism; creation of new tours, etc. Also, the areas of regional geographical studies are discussed. These are carried out with priority given to greening and rationalization of environmental protection activities at local and regional levels, in order to preserve natural, historical and cultural landmarks for the descendants.

Key words: recreational and tourist studies, geographic regional studies, Ukrainian Black Sea Region, tourist resources, geographic regional studies.